

Akciğer Kanserli Hastalarda Alternatif Tedavi Kullanımı

Serap AKYÜREK, Cem ÖNAL, Cengiz KURTMAN

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Radyasyon Onkolojisi Anabilim Dalı, ANKARA

ÖZET

Bu çalışmanın amacı alternatif tedavi (AT) kullanan akciğer kanser tanı hastalarda AT prevalansı, hasta karakteristiği ve AT tiplerini araştırmaktır. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Radyasyon Onkolojisi bölümünde Mayıs 2004-Ocak 2005 tarihleri arasında akciğer kanseri tanısı ile radyoterapi (RT) planlanan 102 hastaya yüz yüze tedavi öncesi anket formları dolduruldu. Alternatif tedavi kullanan ve kullanmayan hastaların demografik özellikleri, hastalık ve tedavi karakteristikleri, hastaların AT'den beklentileri ve bu tedavinin hasta üzerindeki etkileri araştırıldı. Grupların karşılaştırılmasında Fisher testi kullanıldı. Radyoterapi için başvuran 102 hastadan 64'ünün (%63) başvuru sırasında alternatif tedavi kullandığı görüldü. Hastaların %59'unun ısırgan otu ve tohumunu içeren bitkisel karışımları kullanıldığı görüldü. Bu çalışmada düşük sosyoekonomik düzey ve düşük eğitim düzeyinin alternatif tedavi kullanımını etkileyen en önemli faktör olduğu bulundu ($p<0.001$). Akciğer kanseri tanı hastaların standart tedavileri yanında alternatif tedavilere sıklıkla başvurduğu görüldü. Onkologların etkinliği henüz ispatlanmamış bu tedavi yöntemlerinden ve bunların potansiyel yan etkilerinden haberdar olmaları gerektiği kanısındayız.

Anahtar Kelimeler: Alternatif tedavi, Akciğer kanseri, Bitkisel karışım tedavisi

ABSTRACT

Use of Alternative Medicine in Patients with Lung Cancer

The aim of this study is to determine the prevalence and the types of alternative medicine (AM) use in patients with non-metastatic lung cancer. From May 2004 to January 2005, patients with non-metastatic lung cancer attending to the Department of Radiation Oncology of Ankara University Medical School Hospital were evaluated. Face to face interview was conducted to all patients. Patients' demographic data, their intentions and perceived effectiveness of using AM were evaluated. Fisher exact test were used to compare groups. More than half (%63) of 102 patients had used AM. The most frequently used treatment was herbal medicine. Patients who were low education or low socioeconomic level were found to use more frequent than other patients ($p<0.001$). We think that, given the high prevalence of AM use among lung cancer patients, oncologist should initiate a dialogue about usage of AM and discussing the potential adverse effect of AM with their patients.

Key Words: Alternative medicine, Lung cancer, Herbal medicine

GİRİŞ

Son yıllarda literatürde özellikle kronik, yaşamı tehdit eden hastalıklarda AT'lerin kullanımı artmıştır [1]. Pek çok kanser hastası konvansiyonel tedavilerin yanı sıra AT'leri kullanmaktadır. Literatüre bakıldığında kanser hastalarında AT kullanımını %7-64 arasında değişmekte olup ortalama %31.4 olarak bulunmuştur [2]. AT kullanımı ülkenin coğrafi lokalizasyonu, etnik kökeni, eğitim ve sosyoekonomik faktörler ve dini inanışlara göre farklılıklar göstermektedir [2-5]. Örneğin Çin'de AT kullanımını konvansiyonel tedaviler kadar yaygın olup %76'nın üzerindedir [5].

Hastalar standart tedavilerine destek olmak, immün sistemlerini güçlendirmek, hastalığa bağlı semptomları gidermek, nüksleri önlemek ve hatta kür sağlamak amacı ile AT'leri kullanmaktadırlar. Bu amaçla sıklıkla çeşitli bitkisel karışımlar, vitaminler, biyoenerji, akupunktur, aromaterapi, meditasyon vb gibi yöntemler kullanılmaktadır. Ancak kullanılan AT yöntemlerinden özellikle bitkisel ve farmakolojik ajanlar içerenleri kemoterapi, radyoterapi veya antikoagülan ilaçlarla beraber uygulandığında ciddi yan etkilere neden olabilmektedir [6-8]. İlginç olarak AT kullanan hastaların %72'si bundan doktorlarına bahsetmemektedir [9].

Diğer taraftan hastaların AT'lere yönelmeleri konvansiyonel tedavilerde memnuniyetsizliklerinin bir göstergesi olabilmektedir [8]. Meme kanserlerinde yapılan bir çalışmada AT kullanımı ile hastalarda psikolojik stres artışı arasında bir bağlantı kurulmuştur [10]. Kanada'da yapılan başka bir çalışmada ise beyin tümörlü hastalarda yaşam kalitesinde bozulma ile AT kullanımının birlikteliği gösterilmiştir [11].

Bu çalışmada ise kliniğimize başvuran metastatik olmayan akciğer kanser tanıları hastalarda AT prevalansı, tipleri, hastaların karakteristik özellikleri, AT'den beklentileri ve bu yöntemlerin hastalar üzerindeki etkilerinin araştırılması planlandı.

GEREÇ ve YÖNTEM

Mayıs 2004-Ocak 2005 tarihleri arasında RT için başvuran 102 akciğer kanserli hasta değerlendirildi. Tedavi öncesi yüz yüze 22 sorudan oluşan anket formları, hastaların demografik özellikleri (yaş, cins, eğitim, evlilik durumu, ekonomik durum, en çok yaşanan yer, aile tipi), kanser tanısı ve

tedavisini içeren sorulardan oluşmaktaydı. Ayrıca AT kullanıcılarına ek sorular ile AT kullanım nedenleri, beklentileri, nereden öğrendikleri ve temin ettikleri ve bu tedavilerin hasta üzerindeki etkileri soruldu.

Hastalar listelenmiş olan AT seçeneklerinden kullanmış olduklarını seçtiler. Seçenekler arasında ısırgan otu tohumu ve çayı, çeşitli bitkisel karışımlar, aloe vera, yüksek doz antioksidan vitaminler, multi-vitaminler, İsveç şurubu, arı poleni ve sütü, akupunktur, biyoenerji, aromaterapi ve meditasyon yer almaktaydı. Bu seçenekler literatür taraması sonucunda belirlendi.

Alternatif tedavi kullanan ve kullanmayan grupların karşılaştırılmasında Fisher testinden faydalanıldı. İstatistiksel anlamlılık için $p < 0.05$ anlamlı olarak kabul edildi.

SONUÇLAR

Çalışmaya katılan 102 akciğer kanserli hastanın 64'ü (%63) AT yöntemlerini kullanmaktaydı. Tablo 1'de AT kullanan ve kullanmayan hastaların karakteristik özellikleri özetlendi.

Hastaların karakteristik özellikleri ile AT kullanımı karşılaştırıldığında eğitimsiz (%13) veya eğitim düzeyi düşük (ilkokul-ortaokul %48) hastalarda AT kullanımı belirgin olarak daha fazla idi ($p < 0.001$). Aynı şekilde düşük sosyoekonomik düzeydeki hastalarda AT kullanımı yüksek olanlara göre anlamlı idi ($p < 0.001$). Yaş, evlilik durumu, yaşanan yer, aile tipi ve tedavi şekli ile AT kullanımını arasında ilişki bulunamadı.

En sık kullanılan AT tipleri Tablo 2'de özetlendi, ısırgan otu çayı, tohumu ve bunların bitkisel karışımları idi (%59). Bunu çeşitli multi-vitaminler (%23), köpekbalığı kıkırdağı (%11) izlemekteydi. Hastaların %61'i bu yöntemleri günde 1 kez kullanırken, %31'i günde birden çok, %8'i ise hafta da birkaç kez kullanmaktaydı.

Hastaların AT kullanım nedenleri sorgulandığında en sık %28 hasta konvansiyonel tedavilerine destek olarak yaşam kalitelerini artırmak amacı ile kullandığını belirtirken, %23 hasta hastalığa bağlı semptomları gidermek, %27 hasta ise kür sağlamak amacı ile kullandığını belirtmiştir (Tablo 3). Kullanılan AT'lerin hasta üzerindeki etkileri sorulduğunda %42 hasta kendini daha güçlenmiş his-

Tablo 1. AT kullanan ve kullanmayan hastaların özellikleri

	AT Kullanan n=64	AT Kullanmayan n=38	P değeri
Medyan yaş	60 (38-77)	61 (40-83)	0.8
Cins			
Erkek	57	35	0.7
Kadın	7	3	
Evlilik durumu			
Bekar	59	34	0.4
Evli	0	1	
Boşanmış	5	3	
Eğitim durumu			
Yok - İlkokul	45	17	0.001
Lise-Üniversite	19	18	
İş durumu			
Çalışmakta	12	9	0.6
Emekli	50	28	
İşsiz	2	1	
Yaşanılan yer			
Köy	9	2	0.3
Küçük şehir	37	22	
Büyük şehir	18	14	
Ekonomik durum			
Düşük	24	2	0.001
Orta	39	18	
Yüksek	1	3	
Aile tipi			
Çekirdek	61	36	0.8
Büyük	3	2	
Tanı			
KHAK	16	11	0.6
KHDAK	48	27	
Tedavi			
Palyatif	16	11	0.6
Küratif	48	27	

KHAK = Küçük hücreli akciğer kanseri

KHDAK =Küçük hücreli dışı akciğer kanseri

setiğini belirtirken %45 hasta ise fark ettikleri bir değişiklik olmadığını bildirmişlerdir.

Hastaların AT'ler ile ilgili bilgiye hangi kaynaklarda ulaştığı incelendiğinde % 76'sı arkadaş ve çevreden öğrendiğini bildirdi. Bununla birlikte kul-

lanan hastaların % 91'inde konvansiyonel tedavilerini planlayan sorumlu doktorların haberlerinin olmadığı ifade edildi.

Tablo 2. Kullanılan AT tipleri ve prevalansı

AT Tipi	Prevalansı (%)
Bitkisel Karışımlar	%58.5
Suplementler	
Multivitamin	%23
Köpek balığı kıkırdağı	%11
Arı poleni ve sütü	%1.5
Aloe vera	%3
Biyoenerji	%1.5
Akupunktur	%1.5

TARTIŞMA

Son yıllarda özellikle kronik hastalıklarda AT yöntemlerinden yararlanım hızla artmaya başlamıştır. Literatüre bakıldığında kanser hastalarının %7-64'ünün AT yöntemlerini kullandığı görülmektedir [2]. Bu çalışmada kliniğimize başvuran metastatik olmayan akciğer kanserli hastaların %63'ünün AT kullandığı bulundu.

Kullanılan AT yöntemleri ülkeden ülkeye, kültürel ve etnik farklılıklara göre değişim gösterebilmektedir. Batı ülkelerine bakıldığında en sık kullanılan AT yöntemleri, multivitaminler, meditasyon, hipnoterapi, homeopati, gevşeme egzersizleri ve aromaterapi [4, 12] iken doğu da daha çok bitkisel karışımlar ön planda görünmektedir [5, 13]. Bizim çalışmamızda da hastaların %58.5'inde bitkisel karışımların özellikle ısırgan otu ve tohumunu içeren karışımların sıklıkla kullanıldığı görüldü.

Yapılan çalışmalarda yüksek oranda internet ve medya kullanıcısı olan, eğitim ve sosyoekonomik düzeyi yüksek hastalarda AT kullanımının sık olduğu görülmektedir [1, 14]. Oysa bu çalışmada literatürden farklı olarak AT kullanımı özellikle düşük sosyoekonomik ve eğitim düzeyi ile ilişkili bulunmuştur. Bu durum çalışmamızdaki hasta popülasyonunun büyük çoğunluğunun düşük eğitim ve sosyoekonomik düzeye sahip olması ile ilgili olabilir.

Birçok çalışmada özellikle kadın ve genç hastalarda AT kullanımının daha fazla olduğu bildirilmektedir [3, 4, 12, 15, 16]. Bu çalışmada AT kullanımı

Tablo 3. Hastaların AT kullanım nedenleri

Kullanım nedenleri	Hasta (%)
Konvansiyonel tdv destek olmak	%28
İmmün sistemi güçlendirmek	%12
Semptomları gidermek	%23
Nüksleri önlemek	%10
Kür sağlamak	%27

ile kadın/erkek veya 40 yaş üstü ve altı hastalar arasında literatürle uyumlu bir ilişki gösterilememiştir. Hastaların %95'i 40 yaş üzeri idi ve kadın hastalarda sadece %10'unu oluşturmaktaydı. Sadece akciğer kanserlerini içeren küçük seri gerçek hasta dağılımını yansıtmadığını düşünmekteyiz.

Hastaların AT'lerden beklentilerine yönelik çok fazla bilgi olmamakla beraber Downer ve arkadaşlarının [1] çalışmasında hastaların büyük çoğunluğu konvansiyonel tedavilerine destek olmak amacı ile AT yöntemlerine başvurduklarını belirtirken bu seride de hastaların %28'i aynı nedeni belirtmiş, %27'lik bir hasta grubu da şaşırtıcı bir şekilde kür sağlamayı hedeflediklerini bildirmişlerdir. Diğer taraftan hastaların %88'i kullandıkları AT yöntemlerini doktorları ile paylaşmamakta ve bu tedavi yöntemlerinin yan etkileri olabileceği ve konvansiyonel tedavilerini olumsuz etkileyebileceği konusunda fikir sahibi değildiler. Hastaların %76'sı AT yöntemlerini çevrelerinden duyarak kullanmışlardır. Oysa literatürde AT yöntemleri en fazla (%34) internet ve medya aracılığı ile olmaktadır [17, 18]. Bu durum da yine hasta popülasyonunun düşük eğitim düzeyine bağlanabilir.

Özetle bu çalışmada, metastatik olmayan akciğer kanserli hastalar sıklıkla bitkisel ve farmakolojik ajanlar içeren AT'ler kullanmaktadır. Hastaların büyük çoğunluğu kullandıkları AT'lerden konvansiyonel tedavilerini planlayan doktorlarını haberdar

etmemektedir. Onkologların etkileri ve konvansiyonel tedaviler ile etkileşimlerin henüz bilinmeyen AT kullanımını hastalarında mutlaka sorgulamalarını ve diğer taraftan ülkemizde kanser hastalarının sıklıkla başvurduğu bitkisel karışımların yan etkileri ve bunların radyoterapi, kemoterapi ve değişik ilaç etkileşimleri üzerine çalışmaların planlanmasını önermekteyiz.

KAYNAKLAR

1. Downer SM, Cody MM, McCluskey P, et al., Pursuit and practice of complementary therapies by cancer patients receiving conventional treatment. *BMJ* 309: 86-9, 1994.
2. Ernst E, Cassileth BR. The prevalence of complementary/alternative medicine in cancer: a systematic review. *Cancer* 83: 777-82, 1998.
3. Begbie, SD, Kerestes ZL, Bell DR. Patterns of alternative medicine use by cancer patients. *Med J Aust* 165: 545-8, 1996.
4. Risberg T, Lund E, Wist E. Use of non-proven therapies. Differences in attitudes between Norwegian patients with non-malignant disease and patients suffering from cancer. *Acta Oncol* 34:893-8, 1995.
5. Liu, JM, Chu HC, Chin YH, et al. Cross sectional study of use of alternative medicines in Chinese cancer patients. *Jpn J Clin Oncol* 27: 37-41, 1997.
6. Soon SL, Crawford RI. Recurrent erythema nodosum associated with Echinacea herbal therapy. *J Am Acad Dermatol* 44: 298-9, 2001.
7. Grouhi M, Sussman G. Pseudoallergic toxic reaction. *Ann Allergy Asthma Immunol* 85: 269-71, 2000.
8. Shannon M. Alternative medicines toxicology: a review of selected agents. *J Toxicol Clin Toxicol* 37: 709-13, 1999.
9. Eisenberg, DM, Kessler RC, Foster C, et al. Unconventional medicine in the United States. Prevalence, costs, and patterns of use. *N Engl J Med* 328: 246-52, 1993.
10. Burstein HJ, Gelber S, Guadagnoli E, et al. Use of alternative medicine by women with early-stage breast cancer. *N Engl J Med* 340: 1733-9, 1999.
11. Verhoef MJ, Hagen N, Pelletier G, et al. Alternative therapy use in neurologic diseases: use in brain tumor patients. *Neurology* 52: 617-22, 1999.
12. Eisenberg DM, Davis RB, Ettner SL, et al. Trends in alternative medicine use in the United States, 1990-1997: results of a follow-up national survey. *JAMA* 280: 1569-75, 1998.
13. Cui Y, Shu XO, Gao Y, et al. Use of complementary and alternative medicine by chinese women with breast cancer. *Breast Cancer Res Treat* 85: 263-70, 2004.
14. Cunningham AJ, Edmonds CV, Jenkins GP, et al. A randomized controlled trial of the effects of group psychological therapy on survival in women with metastatic breast cancer. *Psychooncology* 7: 508-17, 1998.
15. Cassileth BR. Complementary and alternative cancer medicine. *J Clin Oncol* 17(Suppl): 44-52, 1999.
16. Grothey A, Duppe J, Hasenburg A, et al. Use of alternative medicine in oncology patients. *Dtsch Med Wochenschr* 123: 923-9, 1998.
17. Swisher EM, Cohn DE, Goff BA, et al. Use of complementary and alternative medicine among women with gynecologic cancers. *Gynecol Oncol* 84: 363-7, 2002.
18. Samur M, Bozcuk HS, Kara A, et al. Factors associated with utilization of nonproven cancer therapies in Turkey. A study of 135 patients from a single center. *Support Care Cancer* 9: 452-8, 2001.

Yazışma Adresi:

Dr. Serap Akyürek
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Radyasyon Onkolojisi Anabilim Dalı
06100 ANKARA

Tel: (312) 362 3030-6290

Fax: (312) 362 1495

e-mail: serapak1@hotmail.com